Кошт паштовай перасылкі аплачана агулам.

Цана асобнага нумару 30.000 м. п.

ЗМАГАНЬНЕ

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6). Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 250000 м.п.
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі. Цана абвестак: перад тэкстам 45.000 мк., сярод тэксту 35.000 м. і на 4 стр. 30.000 м., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 11. Вільня, Серада, 28-га лістапада 1923 г. Год I.

Мабілізацыя фашыстаў.

Калі ад рукі польскага фашыста паў адзін з найсьвятлейшых прадстаўнікоў польскага дэмакратызму, першы прэзыдэнт Польскае Рэспублікі, Нарутовіч,— усе ждалі, што варшаўскі стрэл будзе сыгналам да агульнага выступленьня фашыстаў дзеля захвату ўлады.

Ждалі гэтага і працаўнікі фашызму. А як вайсковая ўлада была тады яшчэ ў болей-меней дэмакратычных руках, дык ураз-жа пасьля забойства Нарутовіча на вуліцах Варшавы зьявіліся верныя Рэспубліцы і Канстытуцыі войскі, і.., фашысты забілі адбой! Бо польскае чарнасоценства, як некалі і расейскія чорныя сотні, „адважна“ выступае толькі тады, *калі мае штыкі ня проці сябе, а за сабою.*

Цяпер, як відаць, фашысты спадзяюцца, што грунт для іх выступленьня падгатаваны лепш чым, у сьнежні год таму назад. І вось мы бачым першы фашыстаўскі „мабілізацыйны прыказ“ — заклік да тварэньня „Нацыянальнае Старожы“ („Straż narodowa“). „Прыказ“ падпісаны гэткімі фашыстаўскімі арганізацыямі: Саюз „Довборчыкаў“, Саюз „Гальлерчыкаў“, „Легія абароны Канстытуцыі“, Саюз гімнаст. т-ва „Сокол“ у Польшчы, Брацтва курковых стральцоў у Варшаве, Саюз Хрысьціянскіх рамесьнікаў. „Прыказ“ надрукаваны на першай страніцы варшаўскага лейб-органа эндэцкае ўрадовае партыі „Gazeta Warszawska“ 25 лістапада г. г.

Фашысты, як відаць з зьместу „прыказу“, пераканаты, што ўлада ім ня стане на дарозе. Яны пераканаты, што ўрадовая палітыка настолькі ўжо зруйнавала Польскую Рэспубліку, што *бяруць на сябе абавязак ураду „утрымаць у краю паруханы лад і парадак“.* І яны зусім адкрыта абвяшчаюць аб гэтым на страніцах газэты ўрадовае большасьці, адкрыта заклікаюць усе тыя элемэнты, што робяць Польшчу вастрогам для нязпольскіх меншасьцяў і для польскіх барацьбітаў за сацыяльнае вызваленьне працоўных масаў, каб „станавіліся ў паслухмяныя рады, запісываючыся ў адну з арганізацыяў, якія твораць Нацыянальную Старожу“.

„Нацыянальная Старожа“ — гэта рэальная запаведзь таго, аб чым даволі туманна гаворыць тая-ж „Gazeta Warszawska“ ў перадавіцы таго-ж нядзельнага нумару. Называючы ўсю дзяржаўную працу лявіцы „балотам“, газэта абвяшчае прыход нейкае новае сілы, што мае „ачысьціць“ гэнае балота. І тут выяўляецца цесная сувязь паміж запаведзьдзю эндэцкага лейб-органу і „Нацыянальнае Старожы“. Ня дзеля таго вырвана ўлада „з рук кабарэтных каботынаў, якія ад палітычнае распусты дайшлі да злачынства“, каб аддаць яе ў рукі элемэнтаў, склонных да кампрамісаў—„любіцеляў камэдыі“,—кажа „Gaz. Warsz“. ў рэдакцыйнай стацьці. Не коаліцыйнай, кампрамісная соймавай большасьці. дзе ёсьць і „няпэўныя“ з фашыстаўскага пагляду элементы, павінна прыналежаць улада, а тым бязспрэчным паклоньнікам фашызму, якіх арганізуе эндэцкая партыя.

Выступленьне „Нацыянальнае Старожы“ ў сувязі з заявамі лейб-органу эндэцыі стаўляе ў нязвычайна клапатлівае палажэньне сучаснага прэм'ера, п. Вітаса, і яго партыю. У нармальных варунках кожная ўлада была-бы прымушана неяк „сьціхамірыць“ тых, хто паміма канстытуцыйнага ўраду зьбіраецца сілай „утрымліваць паруханы лад і парадак“. Але пасягнуць на адкрыта выступіўшую фашыстаўскую арганізацыю—гэта-ж раўназначна аб'яўленьню вайны галоўнай спаміж урадовых партыяў: эндэцыі. І затым або п. Вітас павінен „паддацца“ новым прэтэндэнтам на ўладу, або... пашукаць апоры ў тых левых груп, якія ён так лёгкамысна здрадзіў, злучаючыся з эндэкамі.

Як бачым, чуткі аб зьмене ўраду, ці аб яго частковай рэканструкцыі маюць пад сабой пэўны грунт: запраўды, або з ураду выйдзе п. Вітас і „пястоўцы“, якія і так ужо маюць у ім мала вагі, або... будуць *прымушаны* выйсьці эндэкі.

Пачакаем разьвязкі: самі-ж эндэкі называюць перажываны намі мамэнт „кульмінацыйным“.

З сойму і каля сойму.

Апошні тыдзень сьмела можна назваць выразным уступленьнем да поўнага развалу цяпер пануючай большасьці, хьена-пястоўскай хэўры. Выявілася гэта пры спрэчках так званай валёрызацыі падаткаў, якія дагэтуль вызначаліся ў польскіх марках і з прычыны яе галаваломнага падзеньня зыходзілі й зыходзяць на нішто, не гледзячы на тое, што выражаюцца мільёнамі. Міністар скарбу Кухарскі падаў у Сойм праект закону, каб „валёрызаваць“ падаткі, г. зн. устанавіць іх водпе цьвёрдай вартасьці швайцарскага франка. Такім чынам валёрызацыя мае напоўніць скарб падаткамі, зраўнаважыць буджэт і паўстрымаць марку ад аканчальнага падзеньня. Так казаў пан міністар Кухарскі. Лявіца таксама, наагул узяўшы, выказалася за валёрызацыяй. Тым часам з той самай правіцы выступае быўшы міністар (і, як кажуць, будучы!) П. Міхальскі і—пераварачвае да гары нагамі ўвесь скарбовы плян свайго партыйнага калегі. Аказваецца, што валёрызацыя—шкодная рэч: яна ўвядзе страшэнную анархію ў жыцьцё, павядзе да дарагоўлі, безрабоцьця, забастовак і... рэвалюцыі. Замест гэтага раіў *дастаць пазычку*, пазычкай пакрыць перарасход у буджэце, перастаць друкаваць маркі, а калі яна стабілізуецца, г. з. стане на адным мейсцы, тады ўвясьці добрыя грошы і завясьці добрую падатковую гаспадарку. Памоему валёрызацыя падаткаў да дабра не павядзе, а толькі вызаве йшчэ большую дарагоўлю і падзеньне маркі; папраўляць скарб трэба таксама пазычкай. Але-ж толькі—скуль узяць гэтую пазычку? Злыя языкі кажуць, што на сьвеце ня вераць у польскія парадкі і грошай няма ахвотнікаў даваць.

Езьдзіў пазычаць п. Кухарскі—не дастаў. Мо' йшчэ спрабуе шчасьце п. Міхальскі. Будзем жыць — пабачым. Дзіўна толькі тое, што правіца з Вітасам, узяўшыся быццам-то ратаваць скарб, ратаваць Рэч-Паспалітую (проціў ворагаў „панства“—сацыялістаў і меншасьцяў),—пашлі да гэтага ратунку бяз ніякага супольнага пляну, вось так, як кажа гутарка,—што галава, то розум. Дзіўна, дужа дзіўна... Але толькі на першы пагляд. Бо прыглядзеўшыся бліжэй, то яно йнакш і быць ня можа. Хто там сядзіць на правіцы, чые інтарэсы прадстаўляе і каго бароніць? Związek Ludowo-Narodowy, інакш эндэкі, (народовыя „дэмакраты“)—ў ім сядзяць вялікія фабрыканты, абшарнікі і іхныя лякаі. Партыя Дубановіча—самыя абшарніцкія жубры, якія і з цяперашняга ўраду не здаволены. Далей трэцяя партыя—хадэкі г. зн. хрысьціянская дэмакратыя абымае дробнае мяшчанства, дэвотак, збаламучанае ксяндзамі работніцтва і сялянства, побач з імі вялічэзны абшарнік Хлаповскі (цяперашні міністар Рольніцтва), а ўсе разам ідуць яны на павадку п. Корфантага, найвялікшага польскага багача і спэкулянта, які таксама належыць да „хрысьціянскай“ дэмакратыі. Вось які рабы абраз з паноў і—фабрыкантаў, спэкулянтаў і ксяндзоў, бязбожных мяшчан і фанатычных дэвотак. Поўную згоднасьць яны ўмеюць праяўляць толькі тады, калі трэба лаіць лявіцу і душыць меншасьці. Калі-ж прыходзіцца ўзяцца за дзяржаўную працу, то аказваецца, што гэтае згоды няма. Фабрыкантам трэба, каб хлеб быў танны і каб работніку ня прышлося шмат плаціць, абшарніку наадварот трэба, каб збожжа было дарагое, а фабрыкаты былі танныя. Да таго работнік, як-бы ні быў збаламучаны і здураны ксяндзоўскай агітацыяй, застаецца работнікам і ня можа згадзіцца, каб паны Корфантыя, хоць яны і хрысьціянскія дэмакраты, марылі яго галоднымі заработкамі. І вось хадэкі робяць від, што бунтуюцца, а мо' й запраўды пачынаюць біць адбой. Выходзіць, як ў той байцы, дзе лабудзь, рак і шчупак, упрогшыся ў воз, цягнулі яго кожны ў свой бок: хто ўверх, хто назад, хто ў ваду. У байцы воз так і астаўся на мейсцы. Гэта йшчэ толькі паўбяды: залажыў каня й паехаў. Але можна баяцца, што ў жыцьці дзяржаўны воз пры такой крутні ў розныя бакі ня вытрымае і можа перавярнуцца разам з няўдачным фурманом Вітасам, якому толькі здаецца, што ён кіруе... А воз так і цягне ў пропасьць разам з усім багажом. Здаецца, што правадыры ў апошні час крыху зразумелі, што воз няйдзе, пачалі пераменяцца мяйсцамі ды—йшчэ больш круціць у розныя бакі. Зьмянілі ўжо двох міністраў скарбу—Грабскага й Ліндэ, цяпер Кухарскі ўжо трэцьці пойдзе ў адстаўку. Міністар ваенны, ген. Шэптыцкі ўжо падаўся ў адстаўку. Фактычна цяперашні ўрад толькі тое й робіць, што зьмяняе міністраў і пляны направы скарбу ды цешыць абяцанкамі наіўных людзей. Але ўжо мала такіх, што вераць. Усюды адчуваецца нездаволеньне і неспакой. Усе чакаюць нечага важнага, нейкіх перамен. Павінен быць нейкі рэзкі пералом управа ці ўлева—але выразна й рашуча. Проста ў паветры чуваць, што абедзьве стараны шыхтуюцца да поўнай расправы... але йшчэ крыху пабаіваюцца.

Тым часам звычайныя заняткі Сойму ідуць сваім парадкам.

Цікавае было паседжаньне Прасьветнай камісіі 19 б. м. Разглядалася справа арганізацыі польскіх школ для польскіх эмігрантаў у Францыі, дзе іх цяпер каля 200 тысяч самых работнікаў. Тымчасам школ усяго 23 з выкладовай польскай мовай. Утрымліваюць гэтыя школы францускія фабрыканты на свой кошт. Чулася нараканьне, што францускі ўрад мала займаецца гэтымі школамі. Дзеля гэтага польскі ўрад мае ўжо гатовыя жаданьні, з якімі выступіць перад францускім, а паіменна:

1. у справе закладаньня школ, каб кожная капальня, фабрыка, прамысловы заклад ці двор, у якім працуюць польскія работнікі, маючыя агулам больш за 40 дзяцей у веку ад 6 скончаных гадоў да скончаных 13, мела абавязак залажыць і ўдзержываць бязплатную начатковую школу для гэтых дзяцей; калі-ж вышэй памянёны варунак ня мае месца ў адносінах да аднаго прадпрыемства, вышэйшы абавязак будзе ляжаць супольна на некалькіх прадпрыемствах, якія знаходзяцца ў адной або колькі найбліжэйшых валасьцёх не далей за 5 кілом. У разе адмовы з боку ўласьнікаў прадпрыемстваў ці двароў абавязак гэты ляжыць на францускім урадзе.

2. у справе выкладовой мовы, каб навука ўсіх прадметаў апрача францускай мовы, гісторыі і геаграфіі Францыі ў названых школах адбывалася папольску.

3. у справе правоў вучыцельства, каб у польскіх школах маглі-б выкладаць польскія грамадзяне.

4. у справе духоўнай апекі, каб ня было стаўлена перашкод пры арганізацыі рэлігійнай апекі над работнікамі польскімі эмігрантамі.

Скарыстаўшы з аказыі, пачалі польскія нацыяналісты наракаць, што ўсюды ў суседніх гаспадарствах прыціскаюць польскую школу, дайшлі навет да С.С.Р.Р., ад якога мае ўрад дамагацца палёгкі для польскай школы ў Радавых Рэспубліках. А пасол Рымар, які заўсёды выступае проціў беларусаў і ўкраінцаў у школьнай справе, заехаўшы аж у Сэрбію, пачаў горкія жалі выліваць на тое, што сэрбскі ўрад вымагае там ад польскіх вучыцялёў знаёмасьці сэрбскае мовы і сэрбскага абыватэльства (!!). Урэшце камісія дайшла да

выведу, каб затрэбаваць ад ураду больш уважных адносін да культурных інтарэсаў польскіх эмігрантаў. З прычыны гэтай рэзалюцыі ўзялі слова і прадстаўнікі ўкраінскага й беларускага клюбу п. Хруцкі і пасол Тарашкевіч і, адзначыўшы, што Польшча вымагае ад другіх дзяржаў таго, чаго не дае сама сваім грамадзянам, патрэбавалі, каб польскі ўрад клапаціўся аб культурных патрэбах ня толькі эмігрантаў польскай нацыянальнасьці, але й украінскай і беларускай, калі гэтыя эмігранты польскія грамадзяне. І папраўка... была прынята. Ня было што казаць эндэкам, так на іх зьнячэўку напалі нашыя паслы.

На парадку дня бліжэйшага паседжаньня пленуму Сойму стаяць важныя беларускія школьныя справы: аб вучыцельскай сэмінарыі, вучыцельскіх курсах і пачатковых школах. Пабачым, што тады будуць гаварыць тыя самыя эндэкі.

Б.

„Ні мост, ні бар'ер“.

(Глядзі № 10 „Змаганьне“).

Калі мы пад гэтыя, з польскага боку надзвычай асьцярожныя, *баючыяся яснасьці і дакладнасьці забавязаньняў*, хаця-б *нават аснаваных на найсьцісьлейшай узаемнасьці*, а з радавага боку — як раз наадварот — імкнучыяся *да магчыма больш точных і абавязываючых формулаў* — славечныя спрэчкі падложым рэальны зьмест споркі, дык перадусім убачым, што першая прычына гэтай розьніцы—ляжыць *у прынцыповай няроўнасьці для абедзьвюх старон гэтай самай „узаемнасьці“*.

Карысьці з транзыту *праз Польшчу для Расеі нясумерна большыя і зусім іншага роду*, *як для Польшчы праз С.С.Р.Р.*

Што-ж датыча карысьці *для Польшчы* ад транзыту *праз яе* ў абодва бакі, на што Польшча калісь накладала такія *вялікія надзеі*, дык трэба зусім шчыра сказаць, што гэтыя *надзеі пакуль што ашукалі „по ўсей лініі“*...

Справа транзыту праз Польшчу для апошняй цяпер вырашаецца ў тых ненармальных агульных варунках і падставах істнаваньня як Польшчы, так наагул—усей „Вэрсальскай Эўропы“—*па закону тых самых „антыноміяў“*, аб якіх трэба заўсёды памятаць, каб да канца зразумець сутнасьць справы.

Дапраўды,—у чым *рэальны* інтэрас для С.С.Р.Р. і Нямеччыны пытаньня транзыту праз Польшчу ў сучасны мамэнт, і—дзеля чаго канкрэтна прыязджаў у Варшаву п. Копп?—

Радавы ўрад дамагаўся зусім выразна, каб Польшча абавязалася ня ўмешвацца ў нямецкія справы нават тады, калі-б там узгарэлася рэвалюцыя, і — каб польскі ўрад цяпер-жа, *калі гэтай пагражаючай агульна-эўрапэйскай вайной рэвалюцыі яшчэ няма*, зусім точна абавязалася *пералічыць, якія тавары яна будзе прапускаць як транзытныя*, а якія будзе затрымліваць, як „ваенныя“...

С.С.Р.Р., як пісалі радавыя газэты зусім ясна, хоча *памагчы рэвалюцыйнаму пралетарыяту* Нямеччыны хлебам, а можа і чым іншым... А да гэтага рашучага мамэнту жадаюць ад Польшчы, каб яна *прапускала з Нямеччыны да іх* гэткія тавары, якія вельмі лёгка залічыць да „ваенных“...—як напрыклад—самалёты, хаця-б аб іх радавы ўрад даў вымагаемыя Трактатам завярэньні, што гэтыя рэчы патрэбны яму *не для вайны*, але для... мірнай паветранай камунікацыі...

Новая „антыномія“ сучаснай Польшчы як раз у тым і зьмяшчаецца, што ў тэй „Вэрсальскай Эўропе“, *якая не вырабляе мірных прадуктаў, не гандлюе, але гатуецца да вайны*, а перадусім—тыя самыя „суседкі“ Польшчы, паміж каторымі яна ляжыць як транзытны шлях, па якому абедзьве жадаюць вясьці пераважна *абмен ваеннымі таварамі*, а не іншымі, гэты транзыт, калі-б Польшча адкрыла яко шырока і безперашкодна адначасна і збагаціў-бы яе і гатаваўбы для яе нямінуючую гібель „паміж молатам і кавадлам“.

Гэтая „антыномія“ сучаснае Польшчы найлепей выяўляецца ў тым, што Польшча запраўды *ня можа быць ані „мастом“ ані „бар'ерам“ паміж Расеяй і Нямеччынай.*

Быць транзытным мастом было-б для ея надзвычайна карысна, але ў „Вэрсальскай Эўропе“ Польшча павінна *быць толькі „бар'ерам“*,—бо гэтага запраўды вымагае ад яе Вэрсальскі трактат.

І тутака якраз і трэба шукаць запраўднай прычыны і крыніцы ўхіляючаеся ад ясных гарантыяў міру, ад выразных забавязаньняў, і „дакладных формулаў“ тактыкі п. віцэ-міністра Сэйды...

Як можа Польшча запраўды сама вырашыць з тым ці іншым Коппам, якія нямецкія „артыкулы“ лічыць ваеннымі, а якія не, калі, як мы ведаем, „кантрольная ваенная камісія ген. Nollet' ў Нямеччыне зрабіла сьпісак тавараў, якія маюць характар articles de guerre“?!... І змусіла Нямеччыну абвясьціць яго праз парлямэнт *законам*...

А гэты „сьпісак ген. Nollet“—зьмяшчае шмат такіх „артыкулаў“, якія, зразумела, вельмі патрэбны ў часе вайны, без якіх нават напраўду ваяваць зусім немагчыма, але без якіх таксама немагчыма ня толькі ваяваць, але і істнаваць...

Мы казалі, што аднак-жа, не зважаючы на ўсе жаданьні Францыі, Польшча ня можа быць „бар'ёрам“ паміж сваімі на сьмерць закаханымі адзін у другога суседзямі...—Дзеля гэтага прыпомнім, што акурат гэткія самыя перагаворы, якія гэтак няўдала скончылася цяпер паміж п. Коппам і п. Сэйдай,, вяліся ў 1922 г. у Варшаве паміж п. Ольшэўскім і п. Stockhammern'ам ад ліпня штось больш, як *паўгода і скончыліся таксама безрэзультатна.*

Мы ня будзем прыводзіць вельмі цікавых падробнасьцяў гэтых перагавораў, аб якіх мы ў свой час даведаваліся... праз швайцарскую прэсу (глядзі „Gaz. Warsz.“ № 205, 29 ліпня)...

Мы толькі сьцьвердзім, што *абарваліся* гэтыя перагаворы *таксама па справе транзыту*, і акурат транзыту *„тых артыкулаў“*, якія польскі прадстаўнік, лёяльна ў адносінах да... „сьпіску ген. Nollet“, лічыў ваеннымі, а прадстаўнік Нямеччыны гэты самы „сьпісак“, ня гледзячы на „закон“ трактаваў так, што ад яго аставалася ня больш 1/10 часткі...

Як пісала тады швайцарская газ. „Bazler Nachrichten“ іменна на спрэчцы *аб аэрапляңах, моторах да іх і наагул усіх прадметах на экспорт ў Расею, датычачых авіацыі, і разьбілася* нямецка-польская транзытная канфэрэнцыя...

Але найцікавейшае, гэта—тое, што тая-ж газэта тады-ж паведамляла аб тым, што беспасрэднім выклікам гэткай жа самай *„адмовы“* п. Ольшэўскага на прапазыцыі нямецкага „Коппа“ зьявілася *„умова“ паміж Нямеччынай з аднаго боку і... Літвою, Латвіей і Эстоніей* з другога; у сілу гэтай умовы Нямеччына атрымала ад гэтых дзяржаў якраз тое самае *„права нічым неабмяжаванага транзыту ў Расею і Украіну“, якога адмовіла ёй Польшча...“*

Нямеччына, піша газэта, у кожным разе ўхіляецца гэткім спосабам ад пастановаў Вэрсальскага Ттактату і абходзяць праз гэтыя „крэсовыя“ гаспадарствы гарантыі, створанныя Рыскім Трактатам: Нямеччына можа, як ёй толькі спадабаецца, дастаўляць Радавым Рэспублікам аружжа, амуніцыю і аэрапляны“...

Газэта толькі вельмі дзівіцца, як гэта „Латвія і Эстонія *не баяцца гэтага ўзбраеньня* Рад. Рэспублік“, якое робіць „знакам запытаньня іх уласнае самастойнае палітычнае істнаваньне“!...

Але-ж, відаць, штось ці неяк запраўды — не баяцца...

Можа дзеля таго, што „антыноміі“ іх дзяржаўнага быту вырашаюцца шмат прасьцей, як польскія...

І ці не дзеля таго,—не дзеля розьніцы ў гэтых „антыноміях“ ніяк ня можа нарыхтавацца тая „Балтыцкая Антанта“—з Польшчай *на чале*, аб якой калісь так многа гаварылі ў Польшчы, аб якой гэтак мала, відаць, клапаціцца пан Сэйда, які лічыць лепшым заставацца ў хвасьце Вялікай Антанты...

І ці ня гэтым тлумачыцца і тое, што перад тым, як сябры гэтае Балтыцкай Антанты зьедуцца на моцарствовае запрашэньне польскага ўраду да Варшавы, яны, як гэта ўжо ведама, скромна зьбяруцца сабе на запросіны літоўскага ўраду—да Коўні...

Для тое дзяржавы, якая ў агульнай „гаспадарцы“ ня можа быць ані мастом, ані бар'ерам, астаецца толькі роля правінцыі... **С.**

M-r Iung паехау дамоу.

Львоўскія газэты падаюць, што пазычаны Англіяй Польшчы фінансавы дарадца, „камандор“ Хільтон Юнг нечакана паехаў да дому...

Спачатку польскія газэты падавалі „з мяродайных крыніц“, што п. Юнг едзе толькі часова—быццам на выбары...

Цяпер п. Юнг напісаў да прэм. Вітаса ліст, у якім тлумачыць свой ад'езд пастаяннымі непаразуменьнямі з мін. фін. п. Кухарскім, дзеля якіх ён лічыць свой пабыт у Польшчы бязмэтным...

Спрэчка быццам ішла аб тым, ці закладаць цяпер-жа „Эмісыйны Банк“, не чакаючы стабілізацыі маркі, як гэта радзіў п. Юнг, ці — чакаць гэтай стабілізацыі, як рашыў п. Кухарскі.

Трудна, ня маючы дакладных вестах аб запраўдным зьмесьце споркі, высказаць думку аб гэтым пытаньні.

Можа на абвастрэньні адносінаў паміж п. Кухарскім і п. Юнгам уплыло расчараваньне першага ў тым, што фінансавы аўтарытэт ангельскага фінансіста неяк „пажыруе“ для Польшчы ангельскую ці амэрыканскую пазыку, аб якой п. Кухарскі гэтак зусім пэўна казаў у сваіх першых „экспозэ“, але аб якой ён ужо зусім маўчыць у сваім „буджэце“...

А можа—і тое, што гэты „пераходны пэрыад“ „стабілізацыі“ ўсё упадаючай маркі, які дае гэткія карысьці шмат каму з „палітычных гаспадароў“ пана Кухарскага, ён неяк ня гэтак ужо пільна сьпяшыць скараціць...

Кожны, хто разумее справу і глядзіць проста праўдзе ў вочы, добра ведае, што запраўды стабілізаваць марку магчыма толькі—або пазыкай спэцыяльна зробленай на прадмет гэтай стабілізацыі—праз зраўнаважэньне буджэту (пакрыцьцё недахваткі даходаў пазыкай) дазволіць спыніць друк новай порцыі „хворай“ паперы, самазваных грошаў, якія найбольш руйнуюць валюту, або—запраўдна эканомнай, аснованай на шчырай і бязьлітаснай для маючых клясаў падаткавай палітыкай. Але гэткай „пазыкі на стабілізацыю“, гэта значыць—„на расход“, „на жыцьцё“, Польшча у сучасных абставінах ад фінансава-цьвярозай Эўропы ніколі не атрымае...

Што датыча тых кішэняў у сваім краю, дзе схаваны рэальныя грошы, якія праўдзіва і шчыра санацыйная падатковая палітыка здалела-б выцягнуць, калі-б запраўды хацела, — бо зроблена-ж гэта якраз із бязспрэчным скуткам у нашага ўсходняга суседа!—дык—каму ня ясна, што тут п. Кухарскі зусім бясьсільны, бо яго ўрад іменна затым і „дарваўся да ўлады“, а сам п. мін. Кухарскі затым і „наняты“, каб напаўняць і бараніць гэтыя кішані, але не „вытрасаць“ іх, як гэта дыктуе нейкі „гаспадарственны інтарэс“,—адратаваньне скарбу, і т. п.

З гэтага ўсяго, можна сьмела напярод сьцьвердзіць, што ў спрэчцы п. Юнга з п. мін. Кухарскім больш блізкі да рэчы ёсьць першы...

Трэба ўжо адважыцца рашуча рабіць хаўтуры польскай марцы, якой ужо не ўвальеш „залатой крыві“—ня вернеш да жыцьця!..—

Трэба тварыць новую валюту, не чакаючы „ўваскрасеньня“ наміраючай з „вадзянкі“ (інфляцыі) старое польскае маркі.

Калі памёр Гётэ, другі вялікі нямецкі паэт, пісаў: „Гётэ памёр, а Эккэрман яшчэ жыве!“

Таксама і мы маглі-б з сумам сказаць: „Юнг ад'ехаў, а п. Кухарскі астаўся“. Падвойны сум...

С.

Палітычныя падзеі.

ПОЛЬШЧА.

Ваенны міністар генарал Шэптыцкі падаўся ў адстаўку. Прэзыдэнт прыняў адстаўку і назначыў ген. Шэптыцкага кіраўніком ваеннага міністэрства.

У Варшаве адбыўся кангрэс партыяў „Wyzwolenie і „Jedność Ludowa“. Прынята рэзалюцыя аб зьліцьці абодвых гэтых партыяў у адну, а таксама аб аб'яднаньні ў Сойме парлямэнтарных клюбаў гэтых партыяў. Выбрана супольная Галоўная Рада, на чале з п. Домбскім.

У справе палітычнай сітуацыі прынята гэткая рэзалюцыя:

„Зьезд злучаных партыяў P.S.L. „Wyzwolenie“ і „Jedność Ludowa“ выражае востры прысуд сучаснаму ўраду.

Шасьцімесячнае ўрадаваньне Хьены і Пяста давялі скарб да апошняй руіны, а шырокія масы насяленьня да крайняй нэндзы. Да войска уводзіцца разлад і ўжываецца яно да абароны інтарэсаў абшарнікаў і капіталістаў. На ўрадовыя пасады назначаюцца выключна свае прыхільнікі часта ўгалоўнай вартасьці. Нішчыцца асьвета. Польшча паніжаецца перад заграніцай. Урад ломіць канстытуцыю, паневярае народ—а фінансаў не папраўляе, бо ня мае адвагі і жаданьня залезьці ў кішаню багачоў...

Сьвядомыя сваіх заданьняў і сваей адказнасьці дамагаемся як найхутчэйшай адстаўкі сучаснага ўраду спэкулянтаў, і правакатараў, ураду ганьбы і нацыянальнага няшчасьця.

Дамагаемся ўтварэньня сялянска-работніцкага ўраду, які-б жалезнай рукою ўтрымаў Польшчу ад упадку.

Зьезд сьцьверджае, што ў апошнія часы дзейнасьць ураду і партыяў, якія яго падтрымліваюць, гвалціць усё выразьней усялякія падставы права і канстытуцыі. Разганяюцца пасольскія сабраньні, арыштоўваюцца масава людзі, на Крэсах старасты і паліцыя правяць, як у забраным краі, ухваляюцца законы, яўна супярэчныя з канстытуцыяй“.

Урэшце рэзалюцыя асьцярагае перад усялякай спробай гвалту, спыніць які партыя мае сілы.

НЯМЕЧЧЫНА.

Генарал Сэкт выдаў загад, якім забаронены усялякія камуністычныя арганізацыі на абшарах Нямеччыны. Таксама забаронены арганізацыі нацыянальна-сацыялістычнай партыі і нямецкай народнай партыі.

На паседжаньні парлямэнту сацыял-дэмакраты ўнясьлі прапазыцыю аб выражэньні недаверыя ўраду Штрэзэмана з прычыны застасаваньня жорсткіх рэпрэсыяў у Саксоніі і Тюрынгіі. Нацыяналісты таксама ўнясьлі прапазыцыю аб недаверыі ўраду. Нямецкая народная партыя наадварот унясла прапазыцыю аб даверыі ўраду. У часе галасаваньня за прапазыцыю пададзена 155 галасоў, процiў 230. З гэтай прычыны габінэт Штрэзэмана падаўся ў адстаўку.

Новая спроба ўтварэньня коаліцыйнага габінэту ня дала пажаданых вынікаў. Прэзыдэнт Эбэрт даручыў місыю тварэньня надпартыйнага ўраду Альбэрту, які гэтую місыю прыняў. Сацыял-дэмакраты адносяцца няпрыхільна да гэтай камбінацыі і магчыма, што новы ўрад ня будзе мець большасьці ў парлямэнце; у такім выпадку парлямэнт будзе распушчаны.

ГРЭЦЫЯ.

У Грэцыі рэвалюцыйныя настроі растуць. На сабраньні, скліканым староньнікамі рэспублікі, прамоўцы ўказвалі на патрэбу неадкладнага ўвядзеньня рэспубліканскага ладу. А ў Афінах адбываюцца мнагалюдныя дэманстрацыі процiў караля і за ўвядзеньне рэспублікі. У каралеўскім палацы ўсілена варта.

АНГЛІЯ.

Старшыня міністраў Бальдвін сказаў прадвыбарную прамову, у якой заявіў, што найбольш палючымі пытаньнямі ў міжнароднай сітуацыі зьяўляецца абастрэньне адносінаў паміж эўропэйскімі дзяржавамі і ўсё узрастаючае безработцьцё. Дзякуючы акупацыі Рура праз Францыю нямецкая прамысловасьць спаралізавана, надзеі на гаспадарчую стабілізацыю ў Нямеччыне няма. Таксама трудна спадзявацца на паразуменьне паміж Францыяй і Англіяй. Выпадкі апошняга году справу ўзвароту нармальных адносінаў у Эўропе адсунулі на некалькі гадоў.

ФРАНЦЫЯ.

Пуанкарэ даваў выясьненьні ў парлямэнце ў справе заграніцнай палітыкі. Парлямэнт выразіў даверые палітыцы Пуанкарэ большасьцю 326 галасоў процiў 16.

С. С. Р. Р.

На апошняй сэсіі Цэнтр. Выканаўчага Камітэту прынята пастанова аб новым сьцягу Саюзу Радавых Рэспублік: Сьцяг будзе чырвоны з залатым сярпом і молатам пасярэдзіне пад чырвонаю з пяцю канцамі гвяздою.

У Маскве адбываецца кангрэс працаўнікоў навукі.

З прычыны зрыву перагавораў, якія вяліся дэлегатам С.С.Р.Р. Коппам у Варшаве з п. Сэйдай, у Маскве адбыліся вялікія антыпольскія дэманстрацыі.

С.С.Р.Р. прыме ўчасьце ў міжнароднай чыгуначнай канфэрэнцыі, якая адбудзецца ў Флёрэнцыі ў студзені 1924 г.

З прычыны апраўданьня Лазанскім судом забойцаў Вароўскага ў Радавых Рэспубліках пануе вялікае абурэньне.

Чычэрын заявіў, што Швайцарыя дорага заплаціць за гэтую салідарнасьць з забойцамі. Радавыя Рэспублікі ня будуць мець зносінаў з Швайцарыяй, якая, быццам перастала істнаваць для Радавых Рэспублік. Нага радавых грамадзян ня ступіць на Швайцарскую тэрыторыю. У Радавых Рэспубліках ня будзе ніякіх швайцарскіх прадпрыемстваў, швайцарскія тавары будуць байкатавацца. „Буржуазная Швайцарыя моцна збразіла Радавыя Рэспублікі і гэта ёй ня будзе даравана".

Ліга Нацыяў.

На парадку дня XXVII сэсыі Рады Лігі Народаў, якая адбудзецца 10 сьнежня знаходзяцца гэткія справы, у якіх зацікаўлена Польшча: агранічэньне ўзбраеньняў, справа нацыянальных меншасьцяў у Літве, справа атрыманьня польскага абыватэльства, справа нямецкіх колёністаў у Польшчы, справа Явожыны, справа статуту для Клайпэды і дзьве Гданскія справы: назначэньне Высокага Камісара Лігі ў Гданску і справа дыплёматычнага пэрсаналу Польшчы ў Гданску.

Паўстаньне на Філіпінскіх вастравах.

Ангельская прэса зьмяшчае трывожныя весткі аб пашырэньні паўстанчага руху на Філіпінскіх вастравах, скіраванага проціў Злучаных Штатаў. Паўстаньне ахапіла ўсе вастравы. Адбыліся крывавыя баі паміж паўстанцамі і ўрадовымі войскамі. У Амэрыцы змагаюцца два напрамкі: адзін стаіць за бязьлітаснае задушэньне паўстаньня, другой за перагаворы з паўстанцамі.

З Польскага Сойму.

Канфэрэнцыя Беларускага і Украінскага Клюбаў.

Уважаючы на супольныя інтарэсы беларускага і украінскага народаў у межах Польшы, на іх аднаковую долю і гістарычную прошласьць, у дэпутатаў Беларускага і Украінскага Пасольскіх Клюбаў зарадзілася думка аб зконфэдараваньні абодвых Клюбаў у мэтах больш сталай, скоардынаванай і сыстэматычнай абароны двух братніх народаў.

Аб пленарных паседжаньнях Сойму.

Агульныя паседжаньні Сойму адбываюцца цяпер у аўторкі і пятніцы кожнага тыдня. У гэтыя дні, а таксама ў сераду і чацьверг адбываюцца працы ў камісіях, на якіх — не гаворачы ўжо аб пленарных паседжаньнях Сойму—прысутнасьць дэпутатаў абавязкова. Гэткі парадак Соймавых прац не дае магчымасьці нашым дэпутатам мець частыя адведзіны імі сваіх выбаршчыкаў. Дзеля гэтага мы ня так часта маем цяпер у свaей газэце паведамленьняў аб мітынгах на правінцыі нашых паслоў.

З газэт.

На зьездзе абшарнікаў.

„Dzien Wil." дае абшырную справаздачу аб зьездзе польскіх абшарнікаў Віленшчыны, які адбываецца ў Вільні.

Галоўны кліч усіх абшарнікаў—недапусьціць правядзеньня ў жыцьцё зямельнае рэформы. Гэта не навіна. І мы бы не зьвярнулі асаблівае ўвагі на гэты зьезд, калі-б не некаторыя дужа „пікантныя" мамэнты, адзначаныя ў „Dzien. Wil." толькі мімаходам.

Так, пасол Шэбэка, эндэк, даў нязвычайна „шчырую" ацэнку польскім „нацыянальным" прамыслоўцам:

> „Асабліва прыходзіцца адзначыць гэнае няўстаннае шантажаваньне ўраду вядомымі сфэрамі прамыслоўцаў, што дамагаюцца сталых грашовых дапамог і падтрыманьня".

А вось-жа ўся хіенская прэса—і той-жа „Dz. Wil."—крычаць у адзін голас, што „нацыянальная" прамысловасьць „ратуе" Польшчу. Дык узьнімаецца пытаньне: хто-ж каго ратуе? І мы думаем, што сам пасол Шэбэка, калі ён чалавек пасьледавальны, павінен з сваіх уласных слоў зрабіць вывад: ратуе вялікіх польскіх прамыслоўцаў Польшча—коштам сваіх працоўных масаў...

Другі „пікантны" мамэнт—гэта прамова абшарніка Станевіча, аб якой „Dz. Wil." кажа:

> Прамоўца закрануў рад дужа цікавых спраў і кідае па адрасу крэсовых земляўласьнікаў некалькі закідаў, часьцю нават слушных, але ў такой форме, якой мы ня можам назваць належнай.

Як бачым, самі паны між сабой палаяліся. Ну, ды гэта—рэч у іх звычайная!

Але „гвазьдзём" зьезду аказалася — на сваей сэнсацыйнасьці—выступленьне добра ведамага беларусам, бо некалі чыннага працаўніка на грунце беларускага дзяржаўнага будаўніцтва (у Менску), п. Рамана Скірмунта, у апошнія гады зусім адыйшоўшага ад усялякае грамадзкае працы. „Dz. Wil." не дае зьместу яго выступленьня: з кароткага ўспаміну аб прамове п. Скірмунта можам толькі дагадывацца, што ў ёй ішла гутарка аб выдзяленьні Заходняе Беларусі, як асобнае адзінкі (мо' аўтаномнае?), што п. Скірмунт дамагаўся ўпанаваньня правоў беларускага насяленьня, адзначаючы асабліва аблыжнасьць польскіх заяваў, быццам беларусы-каталікі—гэта не беларусы, а „палякі". Ды няхай самі чытачы вылаўліваюць з заметкі эндэцкае газэты таго, што так яе абурыла на прамоўцу:

> „Рэфэрат п. Рамана Скірмунта („Унутранае палітычнае палажэньне"), хаця сказаны з вялікім пафосам, зьмяшчаў толькі банальную крытыку крэсовае палітыкі і адміністрацыі, а часамі ў ім былі чутны адгалоскі старых, заглохшых ужо „краёвых" лёзунгаў.
>
> „Запраўды, сьмешным ужо зьяўляецца гэтае вечнае процістаўленьне крэсаў нейкаму „асяродку Польшчы і нараканьне на крыўды, які цэрпяць крэсы ад рэшты дзяржавы. Выкрыў таксама п. Скірмунт чысьленых беларусаў-каталікоў, з якімі на'т сам добра ня ведаў, што іменна рабіць, ды зьвёў да нуля працу нацыянальных (—польскіх! Рэд.) паслоў, прадстаўнікоў Віленшчыны".

Імя п. Рамана Скірмунта розна ў нас успамінаюць. Але трэба адзначыць, што прыпомніўся ён беларускаму грамадзянству ў гэты мамэнт ня блага! Так, як піша другая віленская часопісь „Słowo", орган кансэрватыстаў, у ўступленьні да свайго рэфэрату п. Скірмунт адзначыў

> цяжкія вынікі падзелу краю рыскім мірам,

зварачаючы ўвагу на тое, што, дзякуючы палітыцы польскага гаспадарства,

> бандытызм перастае ужо быць бандытызмам, а робіцца партызанцкай вайной.

Урэшце жаліўся на

> выдаваньне для нашага краю ўставаў-чрэзвычаек, як, прыкладам, устава аб вайсковым асадніцтве.

Справаздача „Słowa" аб зьездзе наагул адзначае шмат больш „пікантных" мамэнтаў, чым справаздача "Dzien. Wil.". Хаця „Słowo" пазваляе сабе ўжываць такія выражэньні, як „шантаж зямельнае рэформы", усё-ж такі газэта кансэрватыўнае шляхты асабліва адзначае такія заявы, затушаваныя п. Обстам, як заява маршалка зьезду: „п. Шэбэка прадставіў нам *бязсільле ўраду ў справах скарбовых*", як нараканьне п. Станевіча на *„недасканаласьць судоў, на фальшывую школьную палітыку"* і г. д. З прычыны паднятае на зьездзе справы вайсковага асадніцтва „Słowo" піша:

> Вайсковая калянізацыя пасварыла шырокія крыгі вясковага насяленьня, нават каталіцкага і польскага, з ідэяй польскае дзяржавы... Ані дорачы зямлёй ня ўдасца польскаму ўраду заслужыць удзячнасьць тутэйшых мужыкоў („chłopów"), бо яны гэту ўдзячнасьць будуць мець напэўна для некага другога, ані выпісываньнем дзеля калянізацыі мужыкоў з Галічыны і Кангрэсоўкі ня ўдасца „спольшчыць" гэты край,—бо спроба асадніцтва з гэтага пагляду вельмі красамоўна.

Урэшце „Słowo" адзначае дужа цікавае становішча віленскіх абшарнікаў у справе адносінаў да Літвы,—ізноў-жа аб гэтым п. Обст прамаўчаў! Калі пачалі гаварыць аб гэтай справе, дык

> адзін мамэнт гэтых прамоваў сабраныя прынялі энтузіястычнымі, доўгімі, гарачымі воплескамі, паказаўшыя, што Віленская зямля не зракаецца свайго votum separatum, якое прадстаўнікі Вільні мелі спасобнасьць ня раз адзначаць на палях афіцыяльнае палітыкі адносна да Ковеншчыны.

Гэтае votum separatum—то кліч шляхты: ратуйце нашы двары ў незалежнай Літве! „прылучыце" і Літву да Польшчы! Але справа ня ў гэтым, а ў тым, што ня толькі нацыянальныя меншасьці, ня толькі лявіца, але і кансэрватыўная шляхта ня можа пагадзіцца з сучасным польскім урадам.

Дык дзе-ж падзелася тая „польская большасьць", на якой урад апіраецца?

Маленькі фэльетон.

Замест рэцэнзіі і фэльетона.

У нядзелю, 17 лістапада, я папаў на вечарыну, ладжаную вучнямі праваслаўнай сэмінарыі ў салі Беларускай Гімназіі.

Пастаяннага беларускага тэатру ў нас няма, дык я заўсёды бываю на вечарынах у Базыльянскіх мурох, каб час-ад-часу парадавацца душой, чуючы са сцэны родную мову.

Публікі была ўжо поўная заля, але заслона яшчэ не падымалася. Была гэта ўжо ня тая, гордасьць наша, купленая на сабраныя „па грошу ад носа" плюшовая заслона, але нейкая празрыстая куртатая, не закрываўшая шчыльна сцэну пазычаная недзе заслона.

Старую плюшовую—як ведама—нехта ўкраў.

Але гэта нічога... за беднай заслонай можа падгатаўляцца багаты духам спэктакль.

Я пачаў разглядацца па залі, шукаючы вачыма знаёмых.

Хаця я пастаянна жыву ў Вільні, ведаю шмат беларусаў, на кожнай вечарыне амаль не палова публікі мне знаёмая,—на гэты раз мне не ўдалося знайсьці ні воднага знаёмага твару.

Праз душу мне павеяла пачуцьцём адзіноцтва,—ня будзе з кім пагутарыць, падзяліцца ўражаньнямі ў час антракту.

Але нічога... Мае знаёмыя мусіць разьселіся недзе далей.

Рляджу далей... Праціраю вочы—вачам ня веру. Што за дзіва! Што за гонар! Бачу ў першым радзе вышэйшых прадстаўнікоў польскай адміністрацыі, далей іншыя выдатныя асобы спаміж польскага грамадзянства.

Праз душу маю павеяла такім пачуцьцё, якое мабыць мае заяц, пачуўшы здалёк пагоню... Але дзеля таго, што я оптыміст, дык гэтае пачуцьцё хутка зьмянілася іншым. Я падумаў: „ага! гэта мусіць я праспаў і нічога ня ведаў! Пачынаецца новы „курс"—будуецца „арка пжымежа" між нацыянальнасьцямі...

Хай будзе згода!

Я чалавек згодны. Душа мая запяяла гімн згоды.

Гляджу далей: праціраю вочы—ён! Шчыплю сабе за лыдку, каб пераканацца, ці ня сплю. Не, ня сплю!—Ен!

Думаю, што за галюцынацыя. Мне страшна!.. Я ніколі ня меў галюцынацыі... Вось да чаго дажыўся!

Пытаюся свайго суседа:

—Выбачайце, вы ня ведаеце, хто гэты пан, што сядзіць там направа ў другім радзе?

—Который?

—А вось гэты ў чорным сурдуце, з бачкамі, са сьпічастым носам і з мінай, быццам нешта абнюхвае.

—Это господинъ Обстъ.

Праз душу маю павеяла жудой...

У той мамэнт паднялася заслона. На сцэне стаяў сэмінарскі хор...

„Nie damy ziemi, gdzie nasz ród"...

Я ўжо быў пераканаваны, што звар'яцеў. Я ўжо маю двойныя галюцынацыі... Як блага, што я беззработны і не запісаны ў Касу Хворых, а то-бы заўтра пайшоў да доктара Падвінскага.

Мне ясна здавалася, што сэмінарысты пяюць:

„My polski naród, polski lud,
„Królewski szczep piastowy"...

Я праціснуўся праз публіку і пабег да хаты.

Што з табой? ты хворы?—спыталася жонка, глянуўшы на мой твар.

—Не, нічога... так трохі... нэрвы...

Я не сказаў ёй праўду, каб лішне не напалохаць. Усю ноч я ня спаў, ня могучы дачакацца раніцы. Раніцай я палацеў да прыяцеля, пазычыў поўмільёна і пайшоў да доктара псыхіятра.

Доктар сказаў, што я здароў...

Лябёда.

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

ХРОНІКА.

Агульны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні. У нядзелю 25 гэтага лістапада ў памяшканьні Беларускай Школьнай Рады адбыўся Агульны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні.

Пасол Каханоўіч зрабіў даклад аб дзейнасьці Беларускага Пасольскага Клюбу, зазначыўшы, што адносіны польскай большасьці ў Сойме да патрэбаў беларускага народу становяцца з кожным днём горшымі і няма ніякае надзеі, што слушныя дамаганьні беларускіх паслоў будуць зьдзейсьнены. Схарактарызаваўшы сучасны палітычны мамэнт, як усіленьне напружаннасьці змаганьня паміж правіцай і лявіцай, якое кожную мінуту мо-

жа з соймавага грунту перакінуцца на вуліцу, як гэта мела месца ў вядомых Кракаўскіх выпадкаў, пасол зьвярнуў увагу беларускага грамадзянства на важнасьць сучаснага палітычнага мамэнту. Пераходзячы да балючага пытаньня спадку польскай маркі і нячуванага ўзросту дарагоўлі, што так цяжка адбіваецца на працоўных як гораду, так і вёскі, пасол зазначыў, што галоўная прычына гэтага зьяўляецца ў непамерна вялікіх расходах, переважна на армію, якія расходуе скарб і адсутнасьці веры загранiцай у запраўднасьць мірных замераў Польшчы, ня гледзячы на завярэньні міністра заграннічных спраў.

Далей пасол Кахановіч паінфармаваў аб адносінах беларускіх паслоў да украінскіх. Гэтыя адносіны маюць вельмі прыязны характар і цяпер распачаты шагі аб утвараньні украінска-беларускай конфэдэрацыі.

У адбыўшайся кароткай дыскусіі зноў падчыркнута патрэба цяснейшай сувязі паслоў з вёскай.

Старшыня Камітэту пасол Ярэміч ад імя прэзыдыуму камітэту унёс прапазыцыю аб прадстаўніцтве розных беларускіх арганізацыяў у Нацыянальным Камітэце. Прапазыцыя прынята пасьля некаторых папраўак у гэткім відзе:

Ад Белар. Шк. Рады . .	4	прадст.
„ Кам. помачы ахв. вайны	3	„
„ Белар. Грамадз. Сабр.	2	„
„ Бацькаўскага Камітэту	2	„
„ Беларус. Студэнц. Саюзу	2	„
„ Белар. Выдав. Т-ва .	2	„
„ Белар. Навукав. Т-ва	2	„
„ Беларускай прэсы . .	2	„

і па 2 прадстаўнікі ад кожнай палітычнай беларускай партыі.

Камітэт выразіў пажаданьне аб хутчэйшым зарганізаваньні беларускіх каапэратараў, асобаў вольныя прафэсыяў і духавенства і дэлегаваньні імі прадстаўнікоў у Нацыянальный Камітэт.

Прынята таксама пастанова, каб усе ўваходзячыя ў Нац. Камітэт арганізацыі зрабілі ў працягу 10 дзён перавыбыры дэлегатаў у Нац. К-т.

Бандытызм у Праваслаўнай Духоўнай Сэмінарыі. Отец-Ректор Филипп Морозов, пасьля таго, як яму бязкарна прайшло ламаньне замкоў і захват гвалтам памяшчэньня Віленскае Беларускае Гімназіі, наважыўся устроіць новы бандыцкі „налёт“, каб заграбіць патрэбныя сэмінарыстам лаўкі Беларускае Гімназіі, лічучы, што апошняя, прасьледаваная польскай уладай, ня здолее абараніць сваю маемасьць. Дзеля „налёту“ былі ў панядзелак, 26 лістапада, ў 7 гадзін раніцы камандзіраваны дужэйшыя вучні сэмінарыі— будучыя „сьвяшчэнікі“, і ізноў паўтарылася дзікая сцэна ламаньня замкоў і захвату сілай чужое маемасьці.

Але гэтым разам „отец-ректор“ зайшоў задалёка: апрача лавак гімназіі, „налётчыкі“, ўварваўшыся ў урадовую беларускую народную школу, што памяшчаецца ў тым-жа будынку, вынясьлі з аднае клясы ўсе казённыя лаўкі. З гэтае прычыны дзеці, прыйшоўшы на занaткі, ня мелі на чым сядзець.

Мы зварачаемся да пана дэлегата ўраду, Романа, і да пана куратара вучэбнага округу, Гонсёровскага, з публічным запытаньнем: ці яны і далей будуць дапускаць узгадаваньне сэмінарыстаў у духу самага чыстага бандытызму „бэньямінкам“ тутэйшае ўлады, „отцом-ректором“ Филиппом Морозовым? Ці з прычыны самаўпраўнага захвату гвалтам казённае маемасьці вінавайца будзе аддадзены над суд, ці мо' „польскі патрыатычны дух“, у якім вядзецца Віленская Духоўная Сэмінарыя, выратуе яго і на гэты раз ад заслужонае кары?!

Цікава, як аднясуцца бацькі сэмінарыстаў да таго, што „отец ректор“ ужывае вучняў сэмінарыі да бандыцкіх „налётаў“?

Пасольскі мітынг. 21 лістапада 1923 г. у м. Ізабеліна, Ваўкавыскага пав., адбыўся справаздаўчы мітынг паслоў П. Мятлы і П. Валошына. Сабраўшыяся грамадзяне шчыра віталі сваіх прадстаўнікоў і з вялікай зацікаўленасьцю выслухалі прамовы. Па сканчэньні мітынга паслы давалі парады на ўсе запытаньні і жальбы тутэйшых сялян. Выявілася, што самае большае гора сялян памянёнай гміны—гэта адбудова спаленых будынкаў. Ёсьць яшчэ многа гаспадароў, якія жывуць і дагэтуль у сырых і напалову зруйнаваных зямлянках.

На прэсовы фонд сабралі 440.000 п. м,

Весткі з вёскі.

Аб арыштах ў Вялейскім павеце.

У свой час нашая газэта пісала аб адбыўшыхся арыштах ў Вялейскім павеце. Арышты адбыліся там нібы ў зьвязку з раскрыцьцём нейкай тайнай арганізацыі. Заарыштавана было дужа шмат асоб рознага веку, ў пераважнай большасьці сяляне і вясковая беларуская інтэлігенцыя. Хадзілі чуткі, што мае быць у зьвязку з гэтым надта вялікі палітычны працэс. Але, як нас паведамляюць, выясьнілася цяпер, што значная большасьць заарыштаваных, якія былі зьвезены ў Вялейку-павятовую, выпушчаны былі ў хуткім часе на волю, бо сьледчая ўлада ніякай віны за імі ня прызнала. Рэшта заарыштаваных, у лічбе да двух дзесяткаў асобаў, былі перавезены з Вялейкі ў Вільню і ўпакаваны ў Лукішскай турме.

Ніжэй мы падаём сьпіс гэтых вязьняў. Найбольш цікавым тут зьяўляецца тое, што значная большасьць іх—гэта юнакі, ня маючыя поўных 20 гадоў; некаторыя з іх, асоб 5—6, летась былі яшчэ вучнямі IV—V клясы гімназіі ў Вялейцы. Двое з вязьняў — Сярэбранікаў і Скабей—працавалі ў свой час па выбарнай акцыі ў Сойм і Сэнат за беларускі сьпісак, і сваякі іх лічаць, што заарыштаваны яны за сваю сьмелую і ахвярную выбарную працу.

Грамадзянства чакае вырашэньня справы ўсіх гэтых вязьняў, спадзяючыся, што гэта адбудзецца ў хуткім часе, бо шкода было-б, каб доўна сядзелі да суда ў турме хлапцы, якім трэба вучыцца, а зусім-жа магчыма, што некаторыя з іх ёсьць і нявінными і папалі ў біду, можа, толькі дзякуючы абгаворам.

На Лукішках сядзяць: 1) Гірдзей Базыль сын Янкі; 2) Гірдзей Базыль сын Апанаса; 3) Гірдзей Сяльвестр; 4) Брацук Тодар; 5) Сарока Мікалай; 6) Сярэбранікаў Арсень; 7) Скабей Уладзімір; 8) Семашкевіч Янка; 9) Корсак; 10) Аляшкевіч; і 11) Каралёнак.

Пакуль гэтыя бедакі сядзелі ў Вялейцы, сваякі іхныя падвозілі ім харчы ў турму. Цяпер, як яны апынуліся ў Вільні, бацькі мала падвозяць ім харчоў, дзякуючы дарагоўлі праезду па чыгунцы.

Не ўваходзячы ў істоту справы — гэта мае вырашыць Акружны Суд—і спадзяючыся, што разгляд гэтае справы адбудзецца ў хуткім часе, ўсё-ж пажадана, каб людзі добрай волі і жычлівага сэрца падкармлівалі гэных юнакоў, бацькі якіх ў пераважнай большасьці—людзі бедныя. N.

М. Косава.

Да гэтага часу наш куток быў забыты Богам і людзьмі, у апошні час да нас прыехалі паслы Беларускага Пасольскага Клюбу Тарашкевіч і Валошын; а потым 22/XI Ярэміч і Сэнатар Назарэўскі. Косаў ажыў, першы раз убачыўшы сваіх паслоў; прыходзілі делегацыі з усякімі скаргамі, а ўсё найбольш на паліцыю, якая тут у нас проста катуе людзей. Пасол Ярэміч выслухаў прадстаўнікоў дэлегацыі, даў парады каму куды у той ці іншай справе зьвярнуцца; быў у справе арыштованых у сьледаваццеля, потым паехаў да Косаўскага Старасты, які абяцаў некаторыя скаргі сялян разгледзець прыхільна. Пасьля гэтага адбыўся на рынку вялікі мітынг, дзе пасол Ярэміч зрабіў справаздачу з працы Б. П. К., з чаго сяляне былі вельмі задаволены і дзякавалі. п. Ярэмічу. Мітынг закончыўся воплескамі, і крыкам „Няхай жыве Беларускі Пасольскі Клюб. **Тутэйшы.**

Допісы.

Беларусы у Амэрыцы.

(Ад уласнага карэспандэнта).

Беларускае веча з прамовай Язэпа Варонкі.

У нядзелю, 28 кастрычніка г. г. ад 4 да 9 гадз. вечара ў вялікай залі Ірляндзкага Таварыства ў Чыкага адбылося люднае (больш за 1.000 чалавек) беларускае веча, на якім першы раз выступіў з прамовай Дэлегат Рады Б. Н. Р. Язэп Варонка — на тэму *„Беларусь нашых дзён“*. Прамоўца ў працягу больш 2½ гадзін трымаў залю ў нязвычайным напружаньні і сваім сваім гарачым словам прыкаваў да сябе ўвагу не заўсёды паслухмянай, а на гэты раз зусім пакорнай аўдыторыі. Я. Варонка намаляваў яскравы абраз барацьбы беларусаў за волю і адраджэньне за час апошняга шасьцігодзьдзя, пачынаючы ад 1-шага Усебеларускага З'езду ў Менску (у сьнежні 1917 г.) і да апошніх дзён. Дакладчык падрабязна апісаў усю працу Рады Беларускай Народнай Рэспублікі ў барацьбе з ганебнымі падзеламі Беларусі ў Берасьці, Маскве, Рызе, ўспомніў аб розных перыпэтыях адносін да беларускага дзяржаўнага будаўніцтва Масквы, Варшавы, Коўні, а таксама Дзяржаў Антанты, адцяніў, як, сьледам за Радаю Б. Н. Р., абвесьцілі Беларусь незалежнаю Рэспублікаю і камуністы, як стварылася Беларуская Радавая Рэспубліка з 6-ці паветаў Менскай зямлі і, нарэшце, якую барацьбу вядзе ў апошні мамэнт наш Беларускі Пасольскі Клюб у польскім Сойме, за скасаваньне асадніцтва за долю сялян, за свабоду беларускай культуры, школы, за абарону народнага багацьця ад канцэсыянераў і т. д.

Асобна Я. Варонка даў агляд пасьпеху беларускай культуры наагул, Дзяржаўнага Унівэрсытэту ў Менску, сярэдніх школаў у Заходняй Беларусі і Латгаліі, дапамозе Чэхаславакіі беларускім студэнтам і разьвіцьці беларускага друку. У канцы сваей прамовы дакладу Я. Варонка заклікаў беларускую калёнію ў Злучаных Штатах Амэрыкі да арганізацыі і сувязі з Бацькаўшчынай шляхам усебаковай дапамогі родным арганізацыям у краі. Прамоўцу колькі разоў перарывалі гучныя воплескі вялікай аўдыторыі. Яшчэ большымі воплескамі выказвала свае задаваленьне беларуская грамада на адказы прамоўцы некаторым недаверчывым слухачам (ці праўда, што Беларусь была калісьці незалежнаю дзяржаваю? Скуль пайшлі беларусы? Ці прызнае Радавая Расея беларускую мову? і г. д.). Мітынг скончыўся аднагалосной пастановай: „Даручыць Выканаўчаму Камітэту Беларускага Народнага Таварыства згодна з вывадамі дэлегата Я Варонкі— апрацаваць разалюцыю і давесьці яе да ведама народаў сьвету“.

Я. Навадворскі.

Усячына.

Казаньне ў царкве папольску.

У Варшаве, у мітрапалічай царкве адбывалася 21 лістапада жалобнае набажэнства за 4-х жаўнераў праваслаўнае рэлігіі, якія згінулі ў Кракаве 6 лістапада, у часе памятных кракаўскіх здарэньняў.

Казаньне на гэтым набажэнстве меў пратаярэй Мартыш у польскай мове. Гэта—першы выпадак казаньня цяпер папольску ў праваслаўнай царкве ў Польшчы, які мы сьцьвярджаем публічна і падаём да ведама нашых чытачоў. Факт польскага слова ў праваслаўнай царкве павінен шмат сказаць кожнаму, хто ўдумчыва хоча заглядацца на справы царкоўныя ў Польшчы.

Ахвяры на прэсовы фонд.

Ад гр. М. О. 5.000.000 м. п., ад гр. Сіманкевіча—1.000.000 м.п., ад гр. Хоцькі—2.500.000 м.п., ад грамадзян М-скай гміны—8.465.000 м. п., ад гр. Насовіча — 5 даляраў, ад гр. Ф. Лешана — 3 даляры.

Курс на грошы.

Варшава, 26-га Лістапада.

(Афіцыяльна).

Даляры	3.250.000
Фунты штэрл.	14.250.000
Франкі франц.	177.200
Франкі швайц.	566.100
Франкі бэльгійск.	151.800
Ліры італьян.	141.500
Польскі злоты	310.000

Рэдактар-Выдавец **М. Шыла**. Друкарня **Левін і Сын**. Вільня, Нямецкая 22.